

Eindrapport Burgerberaad Groningen Afvalvrij 2030

Opbrengsten burgerberaad & procesverslag

**BURGER
BERAAD**

**Hoe zorgen we blijvend
voor minder afval
in Groningen?**

Titel van de presentatie

Kosten verlagen in de grofvullketen

1. Wat willen we?
Menselijke en na het opruimen, verstuiven en lossen direct van hun afval af.
• Mogelijkheid om zelf te
• om te laten ophalen;
• afvaldumping.
2. Wat willen we bereiken?
Vermindering van wild storten van grofvul en andere afvalstromen (KGA, hout, elektro, metaal, puin, vlakglas).
3. Hoe willen we dat bereiken?
Door tijdens verhuisperiodes een vermindering van het aantal gratis stortbeurten toe te staan.
4. Dus het advies is:
Bij verhuur kan - na aanvraag en check - het aantal stortbeurten worden aangepast.

Inhoudsopgave

Deel 1. De adviezen van het burgerberaad	4
Voorwoord van het burgerberaad	8
Compleet overzicht adviezen	11
• Aangenomen adviezen	12
• Afgewezen adviezen	13
Aangenomen adviezen	15
 Deel 2. Procesverslag	 42
Samenstelling van het burgerberaad	45
• Stap 1. Steekproef uit de populatie	46
• Stap 2. Loting van de deelnemers	46
• Samenstelling tijdens het proces	48
Communicatie	51
• Deelnemerscommunicatie	52
• Communicatie met Groningers	53
Gespreksbegeleiding en procesafspraken	57
• Gespreksbegeleiding	58
• Procesafspraken	60
• Stemprocedure	61
De bijeenkomsten	63
• Bijeenkomst 1	64
• Bijeenkomst 2	65
• Bijeenkomst 3	66
• Bijeenkomst 4	67
• Bijeenkomst 5	68
• Bijeenkomst 6	69
 Bijlage 1.	 70
Afgewezen adviezen	70

De adviezen van het burgerberaad

**BURGER
BERAAD**

Voorwoord van het burgerberaad

Met trots presenteren wij de adviezen van het eerste burgerberaad in de gemeente Groningen. Toen we de uitnodiging kregen, wisten we nog niet wat ons te wachten stond. Sommigen waren nieuwsgierig, anderen aarzelden. Wat kunnen Groningers bijdragen aan een vraag als: Hoe zorgen we blijvend voor minder afval in de gemeente Groningen? Maar afval raakt ons allemaal, thuis, op straat, in de stad en dorpen.

We kwamen bij elkaar met verschillende achtergronden, leeftijden en overtuigingen. Sommigen sorteerden al jaren fanatiek hun afval, anderen waren er nauwelijks mee bezig. In de gesprekken ontdekten we hoeveel er schuilgaat achter iets ogenschijnlijk simpels als 'minder afval': gedrag, systemen, kosten, gemak, verantwoordelijkheid en onze omgang met grondstoffen.

We leerden veel van de experts, die hun kennis met ons deelden en we leerden van elkaar. De excursies, zoals het bezoek aan de afvalverwerker, maakten indruk. Zien wat er gebeurt met wat wij weggooien is iets anders dan erover praten. De aanwezigheid en vakkundige feedback van de ambtenaren was nuttig en hebben we gewaardeerd. Dit alles gaf ons nieuwe inzichten en bracht onze gesprekken tot leven. Misschien nog belangrijker dan wat we leerden, was dat we ons gehoord voelden. Er was oprechte interesse in elkaar, in onze verhalen, zorgen en ideeën.

“

*We luisterden naar elkaar en dat deed iets met ons.
Er ontstond: saamhorigheid.*

”

We beseften ook hoeveel er al gebeurt in Groningen, hoeveel initiatieven en ideeën er zijn, te vaak onbekend voor inwoners. Het burgerberaad bracht bewustwording op gang en dat verspreidde zich ook in onze eigen netwerken. Een burgerberaad werkt. Het is effectief én belangrijk. Deze burgerparticipatie moet geen eenmalig experiment blijven, maar een blijvend onderdeel worden van hoe de gemeente besluiten neemt.

In plaats van kant-en-klare meningen, brachten we vragen mee. In plaats van gelijk willen krijgen, wilden we van elkaar leren en elkaar begrijpen. Zo ontstond er ruimte om samen tot adviezen met draagvlak te komen. Geen simpele oplossingen, maar voorstellen die eerlijk, uitvoerbaar en toekomstgericht zijn. Voor minder afval, en voor een gemeente waar inwoners zélf mee kunnen denken en doen.

We zijn trots op wat we samen hebben bereikt. Dit is ons antwoord op de vraag die de wethouder en gemeenteraadsleden ons tijdens de eerste bijeenkomst stelden. Nu is het aan u, college en gemeenteraad. Aan u om te laten zien dat u deze adviezen serieus neemt. Dit is wat er ontstaat als je ruimte maakt voor het gesprek met de samenleving. En wij laten het niet los, want we hebben een advies aangenomen dat we betrokken willen blijven in de uitwerking en toepassing van onze adviezen - voor blijvend minder afval in de gemeente Groningen.

De deelnemers van het Burgerberaad Groningen

“

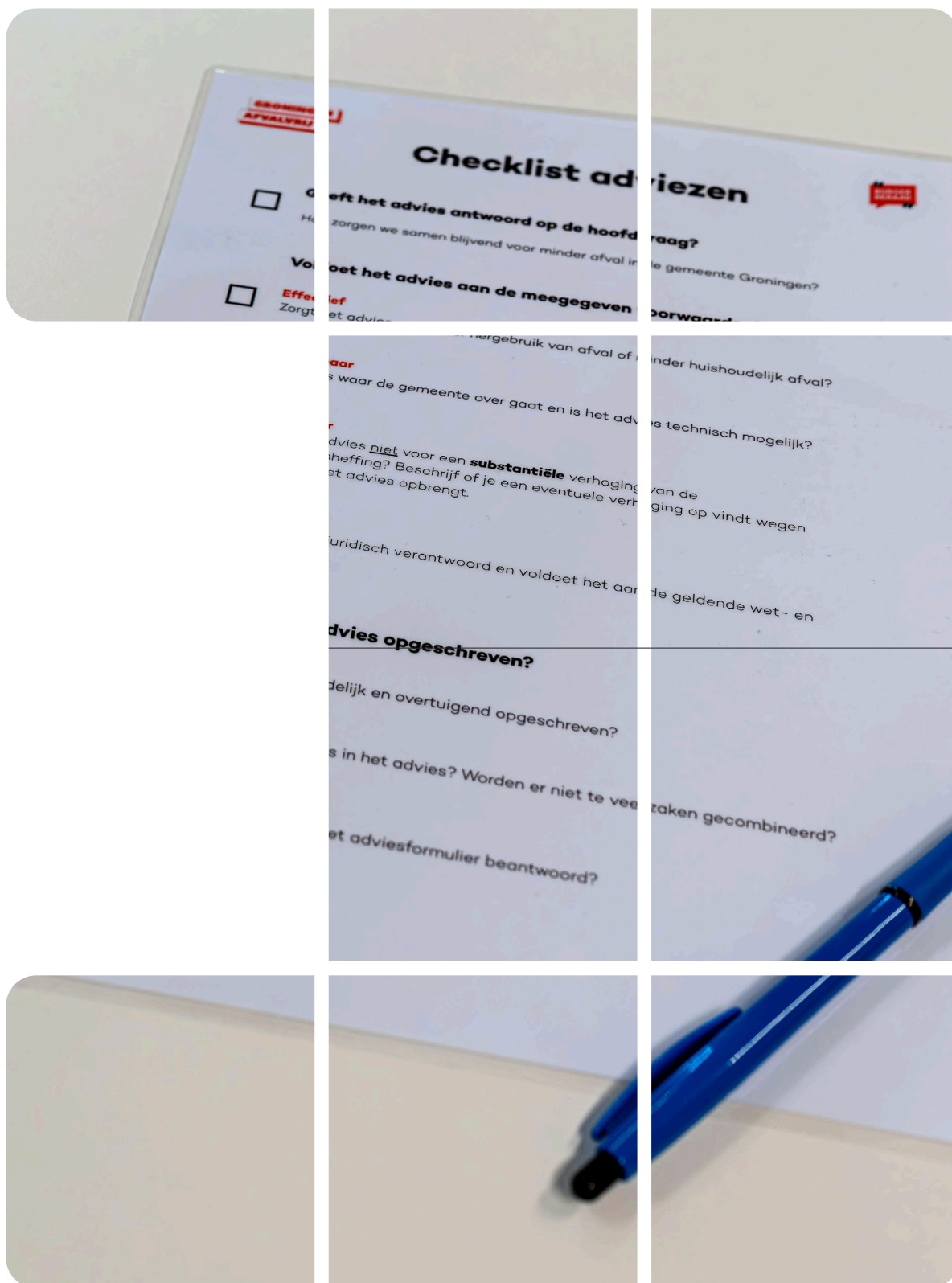
**Compleet
overzicht adviezen**

”

Aangenomen adviezen	Stemmen voor	Stemmen tegen
App en web: geoptimaliseerd	75%	25%
Babybox	69%	31%
Bewustwording scheiding GFT-afval	86%	14%
Burgers bewustmaken van Zero Waste levensstijl	80%	20%
Campagne voor herbruikbare menstruatieproducten	75%	25%
Communicatie over afval-app Groningen	86%	14%
Continuering/verdere uitwerking adviezen burgerberaad	77%	23%
Duurzame hubs (repair café, lenen en ruilen)	82%	18%
Fysieke informatiekaart	77%	23%
GFT-afvalbakken in alle buurten	95%	5%
Grofvuil aan huis: gratis grofvuil?	68%	32%
Grofvuil ophalen: servicegericht en goedkoper	75%	25%
Informatie over scheiden afval voor nieuwe inwoners	98%	2%
Informatievoorziening op ondergrondse containers verduidelijken	85%	15%
Jong geleerd, oud gedaan	88%	12%
Leg het uit! Maak mensen ervan bewust dat hun hoeveelheid afval invloed heeft op hun heffing	72%	28%
Maak huisvuilpassen bruikbaar voor elke ondergrondse container	81%	19%
Opvallende afvalbakken op straat	83%	17%
Pilot verpakkingsvrij winkelen	74%	26%
Schonere binnenstad tijdens uitgaansleven	81%	19%
Stoepverkoop – vrijmarkt in de wijk	71%	29%
Van bewustwording naar gedragsverandering	89%	11%
Voorlichting en communicatie over aanvraag container voor GFT afval in stedelijk omgeving	86%	14%
Voorzieningen op maat voor GFT-inzameling	93%	7%
Weg met wegwerp (Go away / throw away!)	83%	17%

Afgewezen adviezen	Stemmen voor	Stemmen tegen
Afvalcompetitie	26%	74%
Het meest belastende zwerfafval verminderen	65%	35%
Inzicht in hoeveelheid eigen afval	59%	41%
Kosten verlagen in de grofvuilketen	58%	42%
Zoek het uit! Financiële gevolgen van 'belonen naar gebruik': onderzoeken	48%	52%

“

**Aangenomen
adviezen**

”

App en web: geoptimaliseerd

Stemverdeling: 75% voor, 25% tegen

- **Wat zien we?**

We zien dat containers te vol zijn, het afval wordt ernaast gezet.

- **Wat willen we bereiken?**

Afval in containers, niet ernaast.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Stap 1. De afvalpas kan worden gebruikt op meerdere containers in de buurt.

Stap 2. Iedere afvalbak een sticker. Op de sticker een QR-code (link naar de app) en/of verwijzing naar een website met daarop de kaart met beschikbare afvalcontainers in de buurt.

Stap 3. Op de sticker tevens: "volle container? Meld het".
Gemeente moet vermelden waar je kunt melden.

- **Dus ons advies is:**

Geef via een sticker op de afvalcontainer aan waar je je zak in de buurt kwijt kan als de container vol is.

Babybox

Stemverdeling: 69% voor, 31% tegen

- **Wat zien we?**
We zien dat er teveel niet-biologisch afbreekbare luiers bij het restafval belanden. En we zien dat niet-biologisch afbreekbare luiers goedkoper zijn dan de biologisch afbreekbare luiers
 - **Wat willen we bereiken?**
Minder niet-biologisch afbreekbare luiers bij het restafval.
 - **Hoe willen we dat bereiken?**
De gemeente geeft bij aangifte van een baby een 'kraampakket' in de vorm van tegoedbonnen, waarbij ouders kunnen kiezen tussen herbruikbare of biologisch afbreekbare luiers. In dit "kraampakket" zit ook informatiemateriaal m.b.t. restafval door luiers. Daarnaast stimuleert de gemeente dat via verloskundigen de informatie uit het 'kraampakket' ook aan aanstaande ouders wordt verstrekt.
- **Dus ons advies is:**
Beschikbaar stellen van informatie aan aanstaande ouders en een 'kraampakket' aan ouders van pasgeboren kinderen zodat deze groep minder restafval produceert.

Bewustwording scheiding GFT-afval

Stemverdeling: 86% voor, 14% tegen

- **Wat zien we?**

GFT wordt niet goed gescheiden.

- **Wat willen we bereiken?**

Verbeteren van het scheiden van GFT. Voordelen:

- Er kan compost van gemaakt worden wat geld oplevert;
- Het zorgt voor hoogwaardig gerecycled plastic;
- Het leidt tot minder afval om te verbranden.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Dit willen we doen door meer informatie beschikbaar te stellen over GFT scheiden.

Denk hierbij aan:

- De afvalwijzer, zowel digitaal als in boekvorm, bij buurthuizen, op reclameborden, in de afval-app/kalender. Met antwoorden op 'alle' huis-, tuin- en keukenvragen over afvalscheiding (bijv. waar laat ik mijn restje jus, kan er restje vla in het pak blijven zitten);
- Competitief element toevoegen;
- Daarbij ook inzichtelijk maken per seizoen hoe goed verschillende wijken het doen en dit publiek maken.

- **Dus ons advies is:**

Informeer de inwoners van de gemeente Groningen waarom GFT afval gescheiden dient te worden. Benoem voor- en nadelen, met nadruk op positieve gevolgen. Maak inzichtelijk hoe de diverse wijken omgaan met het scheiden van GFT. En maak inzichtelijk wat de effecten zijn van meer informatie en bewustwording over het gedrag.

Burgers bewust maken van Zero Waste levensstijl

80%
VOOR

20%
TEGEN

Stemverdeling: 80% voor, 20% tegen

- **Wat zien we?**

We zien dat burgers veel afval produceren in Groningen door o.a. wegwerpverpakkingen.

- **Wat willen we bereiken?**

Burgers bewust maken van een Zero Waste levensstijl, waarbij in de communicatie niet alleen duurzaamheid belicht wordt. Maar ook de voordelen op het gebied van gemak, gezondheid en geld.

Op deze manier hopen we een divers publiek te kunnen bereiken.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

- De gemeente gaat in gesprek voor een aanvraag van een Zero Waste Festival;
- Gemeente kan aanhaken bij bestaande festivals; bevrijdingsfestival, Noorderzon, Hullabaloo en KEI- weken;
- Dit kan d.m.v. een Zero Waste busje waarmee ze op festivals kunnen staan. Multifunctioneel gebruik. Bijvoorbeeld inzet bij voorlichting op scholen;
- Hierdoor realiseert de gemeente meer zichtbaarheid zonder dat de burger zelf actief op zoek moet i.p.v. zenden via de website. Deze bewustwording leidt tot minder afval.

- **Dus ons advies is:**

Creëer meer bewustzijn over minder afval produceren door een Zero Waste Festival te organiseren en andere manieren, zoals voorlichting op scholen en mobiel voorlichtingsbusje in te zetten bij andere activiteiten.

Campagne voor herbruikbare menstruatieproducten

Stemverdeling: 75% voor, 25% tegen

- **Wat zien we?**

- De meeste vrouwen gebruiken wegwerpproducten tijdens de menstruatie;
- De recente campagne in samenwerking met Lotties verliep goed. Er waren 500 herbruikbare menstruatieproducten weggegeven (de max). Er is dus interesse/behoefte aan herbruikbare menstruatieproducten.

- **Wat willen we bereiken?**

- Minder menstruatie afval en rioolverstopping;
- Vrouwen in Groningen laagdrempelig kennis laten maken met duurzame menstruatieproducten;
- Op deze manier bewustzijn vergroten en gedrag veranderen ten goede van het milieu.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Vaker campagne voeren en groter campagne voeren, om zo meer vrouwen te bereiken. Bijvoorbeeld via:

- Toegankelijk maken via Stadjerspas, korting voor studenten of iedereen, actie via de Voedselbank;
- Zet het op Groningen Afvalvrij: Benadruk voordelen van het gebruik (financieel, gezondheid, milieu, etc.);
- Markt waar bedrijven hun product uitdelen.

- **Dus ons advies is:**

De huidige campagne voor herbruikbare menstruatieproducten voortzetten en vergroten, zodat meer doelgroepen bereikt worden.

Communicatie over afval-app Groningen

86%
VOOR

14%
TEGEN

Stemverdeling: 86% voor, 14% tegen

- **Wat zien we?**

- Mensen zijn niet altijd bewust wanneer specifiek afval opgehaald wordt/ hebben niet altijd overzicht;
- Afval blijft naast de ondergrondse container liggen.

- **Wat willen we bereiken?**

- Iedereen is op de hoogte van ophaalmomenten voor hun specifieke wijk;
- Inwoners kunnen makkelijk opzoeken wanneer ze hun verschillende soorten afval kunnen aanbieden.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

- Mensen bewust maken van afval app en meldingen die het kan geven voor ophaalmomenten;
- Eventueel toevoegen agenda link, waarbij ophaalmomenten automatisch naar je agenda geüpload worden vanuit app, zo mis je niks;
- Oude afvalwijzer verwijderen voor zover dat nog niet is gebeurd.

- **Dus ons advies is:**

Promoot de goedwerkende afval-app met haar mogelijkheden beter, en breidt eventueel uit zodat de app iedereen een overzicht kan geven, ook als deze mensen niet wekelijks in de afval-app kijken. Daardoor wordt het makkelijker voor mensen om hun afval te scheiden. Dit leidt tot minder restafval dat verbrand moet worden.

Continuering / verdere uitwerking adviezen burgerberaad

Stemverdeling: 77% voor, 23% tegen

- **Wat zien we?**

Er is behoefte vanuit het burgerberaad om betrokken te blijven bij de adviezen.

5 juli 2025 was de laatste bijeenkomst van het burgerberaad. Een aantal adviezen zijn niet tot de maximale potentie uitgewerkt. Dit is het gevolg van tijdgebrek en beperkte kennis.

- **Wat willen we bereiken?**

We willen bereiken dat burgerparticipatie bij gemeentelijke besluiten gecontinueerd wordt en de burger meer zeggenschap krijgt over besluiten die burgers direct of indirect raken.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Wij als burgerberaad zouden graag betrokken blijven bij de continuering van de implementering en uitvoering van de adviezen. Dit bijvoorbeeld in de vorm van werkgroepen waarin meerdere partijen vertegenwoordigd zijn:

1. burgers, 2. gemeente, 3. (toegepaste) wetenschap, 4. bedrijven.

Deze werkgroepen kunnen zich eventueel wijkgericht bezighouden met problemen die specifiek in bepaalde wijken spelen. Burgers fungeren dan als ambassadeur voor wat er leeft onder Groningers in de wijken. De communicatie tussen de gemeente en de burgers verbetert.

- **Dus ons advies is:**

Behoud de betrokkenheid van burgers door een multidisciplinaire werkgroep samen te stellen, zodat burgerparticipatie gecontinueerd wordt bij het uitwerken en toepassen van de adviezen, die zijn voortgekomen uit dit burgerberaad.

Door burgers te blijven betrekken werken we samen aan blijvend minder afval in de gemeente Groningen.

Duurzame hubs

(bundel repaircafé, lenen en ruilen)

82%
VOOR

18%
TEGEN

Stemverdeling: 82% voor, 18% tegen

- **Wat zien we?**

- Repaircafés zijn weinig bekend/beperkt open;
- Om repaircafés een grotere rol te geven in afvalpreventie moeten ze financieel en organisatorisch meer ondersteund worden, zodat ze niet alleen op vrijwilligers leunen;
- Stimuleren van meer lenen en huren past bij de doelstelling van spullen repareren en hergebruiken.

- **Wat willen we bereiken?**

- Dat repaircafés opgaan in duurzame hubs die door de gemeente ondersteund worden en waar ook lenen en huren wordt gestimuleerd (zoals bijv. gereedschap);
- Dat repareren, lenen en huren zichtbaar wordt in een centrale hub per wijk. Zo toont de gemeente dat het belangrijk is;
- Dat die hub toegankelijk is en vaste openingstijden heeft;
- De hub kan ook een inzamelpunt zijn voor (mobiele) apparaten voor de bevordering van hergebruik grondstoffen.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

- Gemeente wordt partner van repaircafés. Werkpro wordt ingezet voor o.a. meer vast personeel. Gemeente faciliteert huisvesting. Kan zelf op gemeentehuis- of gemeentekantoor (of Forum);
- Hub wordt naast een plek om spullen te laten repareren ook een 'leen-o-theek' waar buurtbewoners spullen beschikbaar kunnen stellen om uit te lenen (hetzij fysiek aanwezig of een lijst). Voor als iets niet gerepareerd kan worden of de reparatie even duurt;
- Om inwoners te motiveren hun spullen beschikbaar te stellen voor lenen/huren, kan de gemeente onderzoeken of ze een systeem van borgstelling kunnen aanbieden (zoals marktplaats waar betalingen pas na ontvangst worden vrijgegeven, maar dan met een borg);
- Mogelijk in combinatie met bijvoorbeeld mamamini, Goud Goed, Fairback, enz.

- **Dus ons advies is:**

De gemeente realiseert duurzame hubs op wijkniveau, die tijdens winkeltijden geopend zijn. Onder duurzame hubs verstaan we o.a. repaircafé, lenen en ruilen.

Fysieke informatiekaart

Stemverdeling: 77% voor, 23% tegen

- **Wat zien we?**

Mensen zijn vaak niet op de hoogte van de mogelijkheden voor inzameling, scheiding en reparatie. De barrière voor het vinden van informatie over afval en de afvalkaart is te groot. Het is moeilijk om deze informatie (op de website) te vinden.

- **Wat willen we bereiken?**

We willen dat inwoners op de hoogte zijn, waar zij terecht kunnen met kapotte spullen en waar zij bepaalde afvalstromen kwijt kunnen. We willen dat deze informatie gemakkelijk beschikbaar is op 1 overzichtskaart. Zodat afval maximaal gescheiden wordt.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

- Fysieke kaart met algemene informatie over recycling, inzameling, scheiding, wegbrengen van alle soorten afval en reparatiemogelijkheden;
- Een verwijzing naar deze omgeving op de kaart met een QR-code waar de laatste actuele informatie te vinden is.

- **Dus ons advies is:**

Zorg dat iedereen een fysieke informatiekaart krijgt waarop zij alle informatie met betrekking tot afval (zie voor specificering stap 3) kunnen vinden.

GFT-afvalbakken in alle buurten

95%
VOOR

5%
TEGEN

Stemverdeling: 95% voor, 5% tegen

- **Wat zien we?**

Er zijn te weinig GFT-afvalbakken in de wijken. Er komt GFT-afval terecht in grijze afvalbakken. Dan kan het niet worden gecomposteerd EN wordt het restafval vervuild (en wordt alles verbrand).

- **Wat willen we bereiken?**

GFT-afval scheiden in GFT-afvalbakken in elke buurt zodat er kan worden gecomposteerd en alle grondstoffen worden gebruikt (in landbouw, als tuinaarde) i.p.v. verbrand.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Faciliteer dat in heel Groningen GFT-afval gescheiden kan worden ingeleverd met passende voorzieningen per wijk(behoefte). GFT-afvalbakken kunnen worden geopend met huisvuilpas (na aanmelding) waarin een chip zit die alleen de tuin-/GFT-afvalbak opent.

- **Dus ons advies is:**

Permanente GFT-afvalbakken in iedere buurt waar nog geen aparte inzameling is, gestuurd op de behoefte per wijk. Wanneer de reststroom niet vervuild wordt kan dat beter gerecycled worden en zorgen we ervoor dat al het GFT-afval kan worden gecomposteerd i.p.v. verbrand.

Grofvuil aan huis: gratis grofvuil?

Stemverdeling: 68% voor, 32% tegen

- **Wat zien we?**

Aanbieden grofvuil hoeft niet te leiden tot zwerfafval en dumpingen, als er een duidelijk ophaaltijdstip wordt afgesproken. Omwonenden krijgen dan veel minder de gelegenheid om er grofvuil illegaal bij te plaatsen!

Niet iedereen heeft vervoer en kan zelf naar afvalbrengstation.

- **Wat willen we bereiken?**

Voorkomen van zwerfafval en dumpingen door omwonenden die hun afval bij jouw grofvuil gaan dumpen.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Dat doel bereiken we door een aanpassing van het grofvuil ophaalsysteem en het verhogen van het aantal keer dat je grofvuil zelf gratis kunt wegbrengen.

- **Dus ons advies is:**

Haal 1 keer per maand het grofvuil gratis op straat op. Doe dit overdag zodat het niet rommelig wordt. Zet de planning op de afvalkalender.

Omdat het gratis is, is bijplaatsing niet zo'n probleem.

Maak het - i.v.m. hergebruik - legaal om spullen er tussenuit te halen.

Grofvuil zelf gratis wegbrengen wordt verruimd naar zes keer per jaar.

Grofvuil ophalen: servicegericht en goedkoper

75%
VOOR

25%
TEGEN

Stemverdeling: 75% voor, 25% tegen

- **Wat zien we?**

Grofvuil laten ophalen is duur en wordt ervaren als 'te lastig', dus veel dumping.

- **Wat willen we bereiken?**

Dat grofvuil laten ophalen goedkoper wordt voor de burger en de gemeente.

Dat grofvuil laten ophalen service gericht en efficiënter wordt.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

De grofvuilmeldingen verzamelen per wijk. En daar slimme opties op inzetten.
Bijvoorbeeld:

- Een container in de wijk, zoals wordt gedaan in verschillende wijken.
Met behulp van bijvoorbeeld WIJ-teams. Maak een periodiek moment waar inwoners het grofvuil in een container in de buurt kunnen brengen. Sluit aan op de behoefte per wijk;
- Het bundelen van meldingen. En mensen de kans geven daarop aan te sluiten.
Zo kan de gemeente een efficiënte route rijden;
- Melding op de afval-app en/of wijkkrant, als grofvuil wordt opgehaald in de buurt/wijk.

- **Dus ons advies is:**

Richt een systeem in waar meldingen voor grofvuil worden gebundeld.
Combineer ophaalmomenten en routes, zodat kosten gedeeld kunnen worden en ophalen efficiënter wordt.

Informatievoorziening op ondergrondse containers verduidelijken

Stemverdeling: 85% voor, 15% tegen

- **Wat zien we?**
 - Grofvuil- zwerfafval bij containers;
 - Geen fysieke aanwezige info over afvalwijzer-app op de ondergrondse containers. Alternatieve containers, en informatie over wat te doen bij problemen, wordt niet goed gevonden en leidt tot zwerfafval.
 - **Wat willen we bereiken?**
 - Iedere burger digitaal, en op de ondergrondse container, informeren;
 - Interactieve kaart inzetten om alternatieve container locaties te vinden en verwijzing afvalwijzer-app.
 - **Hoe willen we dat bereiken?**
 - Gebruiksaanwijzing op de ondergrondse container. Dit moet in simpele taal, met pictogrammen waar mogelijk;
 - Ook een QR-code met verwijzing met interactieve kaart (voor alternatieve locaties) en afvalwijzer-app.
- **Dus ons advies is:**
Informatievoorziening op ondergrondse container splitsen in heldere gebruiksaanwijzing (in combinatie met pictogrammen), plus een QR-code verwijzend naar interactieve kaart en afvalwijzer-app.

Informatie over scheiden afval voor nieuwe inwoners

Stemverdeling: 98% voor, 2% tegen

- **Wat zien we?**
 - Afval wordt niet genoeg gescheiden;
 - Nieuwe inwoners zijn niet goed op de hoogte van werking afvalstelsel en mogelijkheden;
 - Nieuwe inwoners ontvangen geen informatie over afval.
- **Wat willen we bereiken?**
 - Nieuwe inwoners worden geïnformeerd over de afvalscheiding;
 - En weten waar ze terecht moeten met verschillende afvalstromen.
- **Hoe willen we dat bereiken?**
 - Duidelijke informatie via brief/ e-mail voor nieuwe inwoners. Optie geven om deze informatie bij inschrijving bij de gemeente digitaal te ontvangen;
 - Ook in de app duidelijker communiceren hoe afval gescheiden moet worden (bijv. video tutorial in het Nederlands/Engels).

- **Dus ons advies is:**

Iedere nieuwe inwoner van Groningen ontvangt bij zijn inschrijving bij de gemeente informatie over afvalscheiding.

Jong geleerd, oud gedaan

Stemverdeling: 88% voor, 12% tegen

- **Wat zien we?**

Jong aangeleerd gedrag beklijft de rest van ons leven.

- **Wat willen we bereiken?**

Bewustwording bij jongeren over de afvalketen. Inzicht in eigen gedrag met betrekking tot afval en de gevolgen hiervan. We willen bereiken dat kinderen en jongeren blijvend minder afval produceren.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Gemeente maakt een plan samen met onderwijsinstellingen, met als doel: bewustzijn m.b.t. afval via het onderwijs vergroten.

- **Dus ons advies is:**

Gemeente Groningen gaat met onderwijsinstellingen een aanvulling op het curriculum maken om de doelgroep 8-18 jaar bewust te maken van de ins en outs van hun afval.

Leg het uit! Maak mensen ervan bewust dat hun hoeveelheid afval invloed heeft op hun afvalstoffenheffing

72%
VOOR

28%
TEGEN

Stemverdeling: 72% voor, 28% tegen

- **Wat zien we?**

We zien te veel restafval per persoon en dat de inwoners denken dat hun persoonlijke hoeveelheid restafval geen invloed heeft op de afvalstoffenheffing.

- **Wat willen we bereiken?**

We willen minder restafval per inwoner en dat mensen bewuster worden van de financiële gevolgen van restafval.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

De gemeente wordt geadviseerd om de inwoners te informeren via verschillende kanalen over de hoogte van de afvalstoffenheffing. Bijvoorbeeld op de aanslag zelf, via de gemeentelijke communicatiekanalen en via de wijkkranten.

- **Dus ons advies is:**

Informeer de inwoners duidelijk dat ze er samen voordeel van hebben als er minder restafval is. Hoe minder restafval hoe lager de kosten voor de gemeente en daardoor hoeven mensen ook minder afvalstoffenheffing te betalen.

Maak huisvuilpassen bruikbaar voor elke ondergrondse container

Stemverdeling: 81% voor, 19% tegen

- **Wat zien we?**

Sinds 1 mei kunnen mensen met hun huisvuilpas bij alle containers binnen 300 meter terecht. Dit lijkt niet overal zo te zijn. Daarbij worden de containers niet altijd snel genoeg geleegd.

- **Wat willen we bereiken?**

We willen dat alle inwoners laagdrempelig bij een ondergrondse container terecht kunnen, ook als de dichtstbijzijnde container vol zit.

Hiermee willen we voorkomen dat afval naast de container wordt gezet. Dit zorgt voor minder zwerfafval en draagt bij aan een schone stad. Daardoor zijn mensen geneigd minder afval te produceren.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Laat de 300 meter grens los en zorg ervoor dat je met je pas bij alle containers terecht kan. Vermeld op alle containers dat je bij alle andere containers terecht kunt. Daarbij willen we een functie in de afvalapp waar mensen een melding kunnen geven als een container vol is. Ook willen we dat de huisvuilpas digitaal kan worden, zodat mensen met hun telefoon de container kunnen openen.

- **Dus ons advies is:**

Laat de 300 meter grens los en zorg dat de huisvuilpas werkt op alle ondergrondse containers. Communiceer dit op de containers en in de afvalapp. Zorg dat de huisvuilpas digitaal kan worden toegevoegd op de afvalapp.

Opvallende afvalbakken op straat

83%
VOOR

17%
TEGEN

Stemverdeling: 83% voor, 17% tegen

- **Wat zien we?**

Onzichtbare afvalbakken, ze zijn vooral onopvallend door de camouflagekleur.

- **Wat willen we bereiken?**

Het makkelijker maken voor burgers om de afvalbakken te zien, zodat deze meer worden gebruikt en er meer zwerfafval in de afvalbakken terecht komt.

Afvalbakken worden de eyecatchers van Groningen.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Maak alle afvalbakken een uniforme opvallende kleur. Zorg ook voor een voorspelbaarheid van het plaatsen van afvalbakken, bijv. bij een bankje een afvalbak en in de omgeving van scholen.

- **Dus ons advies is:**

Het plaatsen van zichtbare en opvallende afvalbakken in een uniforme opvallende kleur.

Pilot verpakkingsvrij winkelen

Stemverdeling: 74% voor, 26% tegen

- **Wat zien we?**

We zien veel wegwerpverpakkingen die worden gebruikt voor verse producten, die ook zonder verpakking of met herbruikbare verpakkingen kunnen.

- **Wat willen we bereiken?**

We willen dat voor alle producten die geen verpakking nodig hebben, dit ook niet wordt gebruikt.

We willen dat de gemeente onderzoekt en inzicht krijgt in hoe verpakkingsvrij winkelen gestimuleerd kan worden. Met die kennis kan de gemeente zich daar ook op landelijk niveau voor inzetten (zie advies 'weg met wegwerp').

- **Hoe willen we dat bereiken?**

De gemeente start een pilot met supermarkten om een zero waste hoek te faciliteren en de mogelijkheid te bieden voor klanten om eigen verpakking mee te nemen. De gemeente kan in de gesprekken meenemen dat andere activiteiten worden gedaan voor meer bewustwording (zie advies 'zero waste leefstijl'). Hierdoor kunnen de supermarkten verwachten dat er ook meer bewustzijn onder klanten ontstaat. De gemeente onderzoekt, samen met de supermarkten, hoe klanten hierin ondersteund kunnen worden, bijvoorbeeld door herbruikbare verpakkingen aan te bieden. Hierbij moet de gemeente rekening houden met mensen met een lager inkomen, voor nieuwe investering in herbruikbare verpakkingen die duur kunnen zijn.

- **Dus ons advies is:**

De gemeente start een pilot in samenwerking met supermarkten om minder wegwerpverpakkingen te verkopen, met als doel om inzicht te krijgen in hoe verpakkingsvrij winkelen het beste gefaciliteerd kan worden.

Schonere binnenstad tijdens uitgaansleven

81%
VOOR

19%
TEGEN

Stemverdeling: 81% voor, 19% tegen

- **Wat zien we?**

Grote hopen afval bij afvalbakken in de stad tijdens uitgaansavonden en evenementen, meestal bij eetgelegenheden. Dit werkt demotiverend bij het bewust bezig zijn met afval.

- **Wat willen we bereiken?**

Ons doel is een schonere binnenstad die bijdraagt aan bewuster omgaan met afval in de thuisomgeving, zodat er uiteindelijk minder afval geproduceerd wordt.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Het plaatsen van meer, grotere, opvallende en uniforme afvalbakken op plekken in de stad waar op drukke momenten veel afval wordt geproduceerd. Zorg daarbij ook dat de openingen van de afvalbakken groot genoeg zijn om verstopping te voorkomen.

- **Dus ons advies is:**

Het plaatsen van meer, grotere, opvallende en uniforme afvalbakken met voldoende grote openingen voor visuele stimulering op specifieke plekken in de stad waar tijdens het uitgaan en evenementen veel afval wordt geproduceerd.

Stoepverkoop – vrijmarkt in de wijk

Stemverdeling: 71% voor, 29% tegen

- **Wat zien we?**

- Jaarlijkse vrijmarkt op Koningsdag is groot succes;
- Mensen zijn geïnteresseerd in (ver)kopen van tweedehands spullen en een vrijmarkt is zeer toegankelijk en zichtbaar.

- **Wat willen we bereiken?**

- Vaker de mogelijkheid om spullen te verkopen en hergebruiken. Daarmee ontlasten we ook de milieustraat en vermindering van afval;
- Verkoop tweedehands spullen zo laagdrempelig en zichtbaar mogelijk maken;
- Cohesie en bewustzijn in de wijk vergroten;
- Duurzaam bezig zijn wordt als leuk en positief ervaren.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

- Door op wijk- en dorpsniveau een vrijmarkt te organiseren op een vaste locatie of met 'garage' of 'yard sales';
- Gemeente stimuleert eens per maand een vrijmarkt, roulerend door de verschillende wijken. 's Zomers buiten en 's winters binnen;
- Inwoners van de wijk mogen bijv. op een vaste dag in de maand spulletjes op straat verkopen (*bron: garagesale gemeente Coevorden, 14 juni, duurzaam@gemeentecoevorden.nl*);
- Communicatie gaat via afvalwijzer, buurtkrant, gezinsbode, posters en website;
- Organisatie gedaan door wijkteams en gefaciliteerd door gemeente;
- Tip: koppel dit met grofvuil afhalen.

- **Dus ons advies is:**

Sta als gemeente de organisatie van vrijmarkten en 'yard sales' toe. Rol van de gemeente en wijkteams daarbij is: faciliteren, agenda bepalen (jaarlijks moment per wijk) en communicatie via websites, afvalapp, posters maken die in de wijk verspreid kunnen worden.

Van bewustwording naar gedragsverandering

89%
VOOR

11%
TEGEN

Stemverdeling: 89% voor, 11% tegen

- **Wat zien we?**

- Wij zien dat gedragsverandering begint met bewustwording.
- Wij zien dat er meerdere doelgroepen te onderscheiden zijn waarop de communicatie beter aangepast zou kunnen worden.
- Gedragsverandering leidt op de lange termijn tot blijvend minder afval.

- **Wat willen we bereiken?**

Inwoners van de gemeente Groningen zijn zich beter bewust van de gevolgen (op bijv. gezondheid & geluk, milieu, financiën) van de enorme afvalstromen en het belang van minder afval en hebben hun gedrag daarop aangepast.

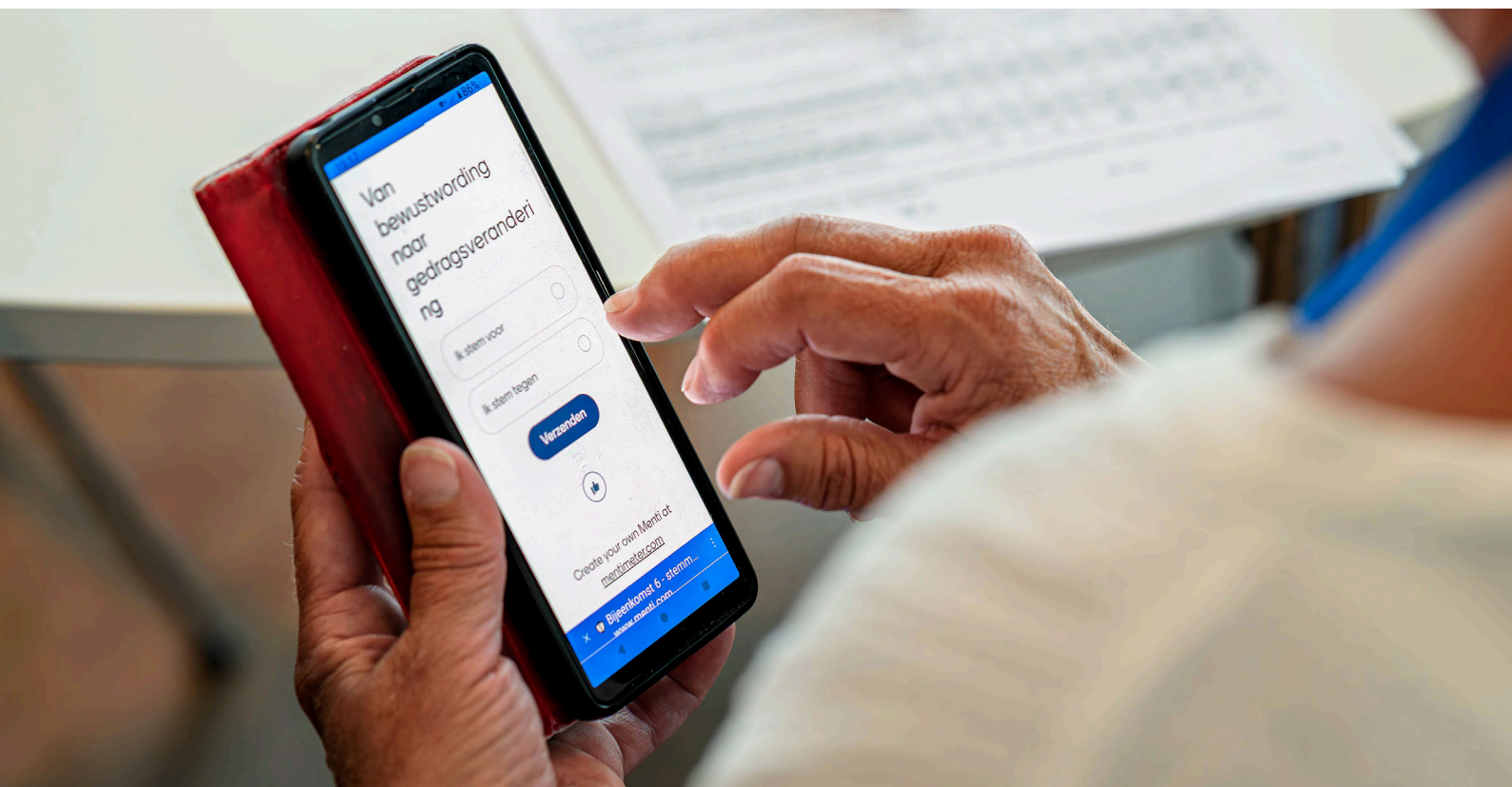
- **Hoe willen we dat bereiken?**

- Motiveren: gezondheid & geluk, schonere leefomgeving, latere generaties, positieve benadering;
- Door meer doelgroepgerichte communicatievormen in te zetten zoals:
 - Inzichtelijk maken van positieve effecten van bewuster omgaan met afval;
 - Mensen wijzen op een schonere wereld voor hun kinderen door middel van spotjes en beelden op bijvoorbeeld reclamezuilen, bushokjes (bijv. gevolgen van teveel afval en hoe de wereld zou kunnen zijn als we met zijn allen ons gedrag veranderen). Zoek bijvoorbeeld samenwerking op met supermarkten of andere winkels om posters/informatie op te hangen;
 - Influencers inzetten voor beïnvloeding (zogenoeten 'afvalambassadeurs'). Bijvoorbeeld TikTokTammo een segment laten opnemen over 'De gemeente Groningen heeft mij gevraagd om...', hierdoor laten zien dat hij er echt achter staat. Benoem een of meerdere online ambassadeur(s) zoals bijvoorbeeld Elise Broers (succesvol) is voor het Ronald McDonald Kinderfonds;
 - Burgeracties zoals buurtacties, schoolprojecten, repairworkshops, afval prikken, zelf kleding repareren, projectweken op school etc.;
 - Er zijn verschillende doelgroepen te onderscheiden, het is goed om deze te achterhalen door het bijvoorbeeld als onderzoeksonderwerp voor studenten aan te bieden (thesis).

- Mensen bewust maken:
 - Dat recyclen de laatste stap is. Zie Zero-Waste hierarchy R-Ladder. De meeste waarde zit in Redesign & Reduce (bijv. andere verpakkingen), Rethink & Refuse (niet aanschaffen), Reuse, Repair, Refurbish, Remanufacture;
 - Wat positieve/negatieve gevolgen zijn van het handelen van de burger zoals het niet scheiden van GFT of batterijen in het restafval (dat dan de hele zak niet gerecycled kan worden);
 - Idee: 'Wist je dat...' posters. Onderwerpen bijvoorbeeld: grijze zak kan niet gescheiden als GFT erin komt, kosten afvalheffing kunnen naar beneden als we minder produceren en meer scheiden, wat gebeurt er met verschillende afvalstromen en is de impact etc.

- **Dus ons advies is:**

Maak Groningers bewust van de positieve gevolgen van het anders omgaan met afval (en motiveer ze).

Voorlichting en communicatie over aanvraag container voor GFT-afval in stedelijk omgeving (centrum / hoogbouw)

86%
VOOR

14%
TEGEN

Stemverdeling: 86% voor, 14% tegen

- **Wat zien we?**

- GFT-afval gaat door restafval heen (GFT huishoudelijk);
- Snoeiafval kunnen bewoners niet kwijt (GFT tuin).

- **Wat willen we bereiken?**

- Duidelijkheid over huidige pilot richting inwoners, zodat de bewustwording toeneemt;
- Inwoners kunnen in hun buurt een ondergrondse GFT-container aanvragen voor GFT huishoudelijk;
- Inwoners weten waar en wanneer ze snoeiafval kwijt kunnen (maandelijks ophaalmoment), zodat er minder restafval ontstaat.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

- Updates over pilot via social media kanalen, lokale TV en wijkkranten;
- Bij uitrol duidelijk communiceren, denk aan feestelijke opening, vermelding/ pushmelding in app;
- Laat mensen weten dat ze dit kunnen aanvragen;
- Afvalapp beter gebruiken.

- **Dus ons advies is:**

De gemeente communiceert duidelijker over de huidige lopende pilot (GFT-containers), bij uitrol moet er duidelijk gecommuniceerd worden hoe GFT-container aangevraagd kunnen worden, of waar/wanneer deze nieuwe containers geplaatst worden, en wat er met snoeiafval moet gebeuren.

Voorzieningen op maat voor GFT-inzameling

Stemverdeling: 93% voor, 7% tegen

- **Wat zien we?**

We zien dat afval onvoldoende wordt gescheiden. De grijze zak of container bevat te veel soorten afval. Er gaat veel GFT de verbrandingsoven in (26,8%).

- **Wat willen we bereiken?**

Alle inwoners moeten de mogelijkheid hebben om hun afval te kunnen scheiden. Door betere scheiding thuis ontstaan er schonere deelstromen. Hierdoor is de nascheiding (gemeente/Omrin) gemakkelijker en blijft er minder restafval over dat verbrand hoeft te worden. Hierdoor krijg je meer herbruikbare compost.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Breng in kaart per wijk/straat wat er voor voorzieningen zijn (= maatwerk):

- Breid de 'Vinkhuizen-proef' uit door in meerdere straten GFT-containers te plaatsen samen met een voorziening voor in huis (bv. 5L emmertje of zakjes);
- Houd bij ontwikkeling/herinrichting van wijken rekening met de inzamelvoorzieningen.

- **Dus ons advies is:**

Zorg voor voorzieningen zodat iedere inwoner op straat-/wijkniveau toegang heeft tot GFT-afvalinzameling.

Weg met wegwerp (Go away/throw away!)

Stemverdeling: 83% voor, 17% tegen

- **Wat zien we?**

We zien dat de gemeente beperkte invloed heeft op verpakkingsmateriaal, maar dat wegwerpverpakkingen een groot onderdeel uitmaken van de afvalstroom. Zonder aanpassing van nationale wetgeving is dit moeilijk aan te pakken.

- **Wat willen we bereiken?**

Ons doel is dat de gemeente zich landelijk gaat inzetten om wet- en regelgeving voor verpakkingsmateriaal verscherpen om zo de hoeveelheid wegwerpverpakkingen te verminderen.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

De gemeente Groningen gaat op landelijk niveau lobbyen om wet- en regelgeving te verscherpen.

De gemeente neemt input mee van de gesprekken, die op lokaal niveau gedaan zijn met de supermarkten. En eventuele pilots die ze hebben opgezet met verpakkingsvrij winkelen (zie advies 'pilot verpakkingsvrij winkelen').

- **Dus ons advies is:**

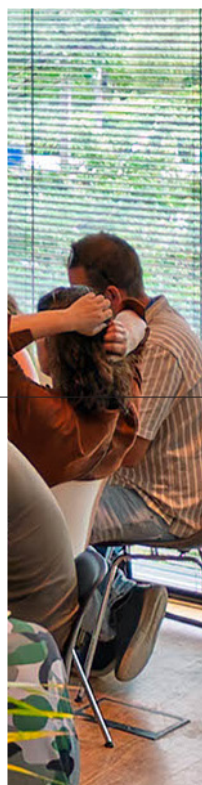
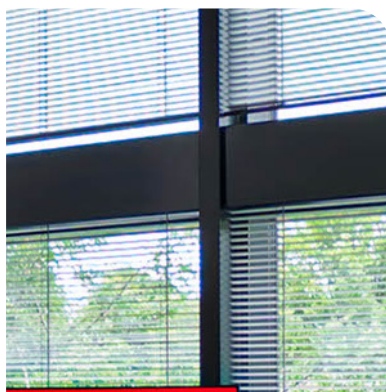
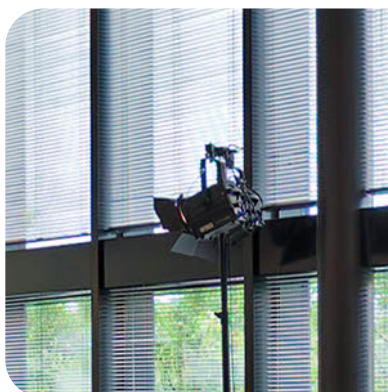
Ons advies is dat de gemeente Groningen op landelijk niveau het probleem van wegwerpverpakkingen actief onder de aandacht blijft brengen met als doel strengere wet- en regelgeving m.b.t. verpakkingsmateriaal.

Procesverslag

2

“

Samenstelling van het burgerberaad

”

Stap 1. Steekproef uit de populatie

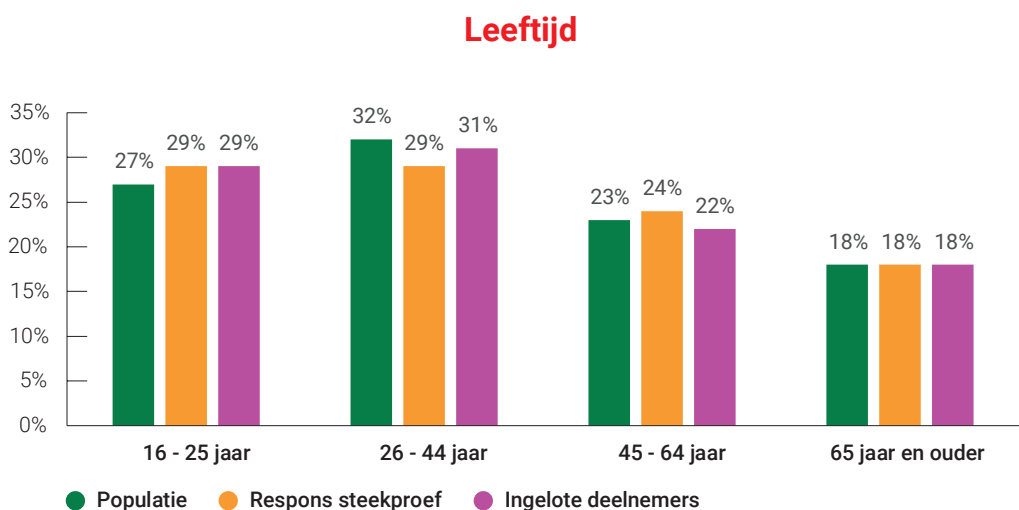
Voor het burgerberaad afval zijn 15.000 inwoners van de gemeente Groningen via een persoonlijke brief uitgenodigd om zich aan te melden. Deze groep is zorgvuldig geselecteerd via een gestratificeerde steekproef uit de Basisregistratie Personen (BRP), op basis van wijk, leeftijdsgroep en gender. Door in wijken en leeftijdsgroepen met traditioneel lagere respons extra brieven te versturen (zogeheten oversampling), werd geprobeerd de uiteindelijke aanmeldingen zo representatief mogelijk te maken. Aanmelden kon laagdrempelig via een online formulier dat beschikbaar was in het Nederlands en Engels.

In totaal hebben 830 inwoners zich aangemeld voor deelname. Voor de uiteindelijke loting zijn 777 aanmeldingen meegenomen: dit waren de inwoners die aangaven minimaal vier van de zes bijeenkomsten te kunnen bijwonen. Om deelname voor iedereen mogelijk te maken, kregen deelnemers een vergoeding voor hun inzet en reiskosten, en was er ondersteuning mogelijk zoals kinderopvang en tolken.

Stap 2. Loting van de deelnemers

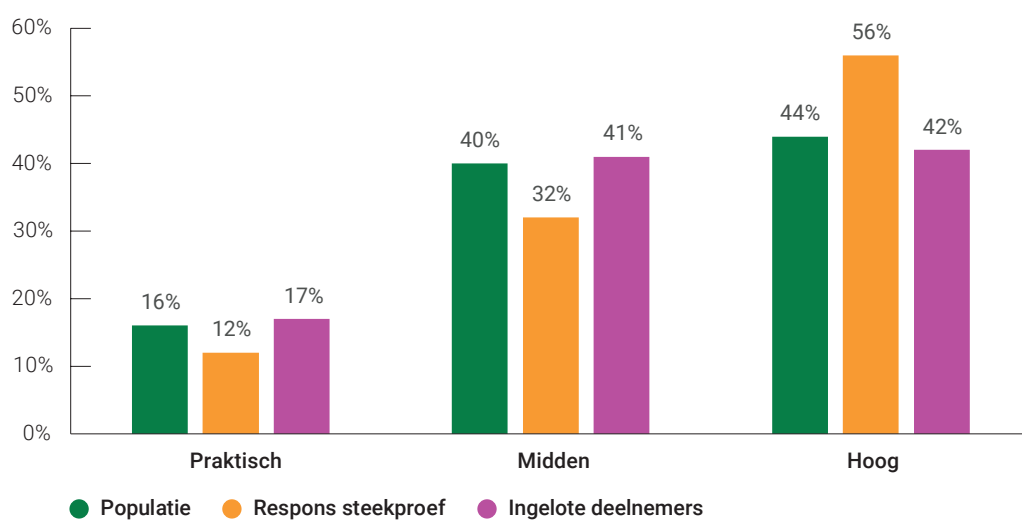
Uit de 777 aanmeldingen is via een algoritmisch lotingssysteem een definitieve groep van 113 deelnemers samengesteld. Deze loting is gericht op het verkrijgen van een groep die zo representatief mogelijk is voor de bevolking van Groningen van 16 jaar en ouder. Hierbij is gekeken naar vijf kenmerken: leeftijd, opleidingsniveau, gebied, gender en de methode van afvalinzameling. Het algoritme voerde herhaaldelijk trekkingen uit en toetste of de verdeling van de gelote groep binnen acceptabele marges overeenkwam met die van de totale populatie. Pas bij een samenstelling die op alle vijf de kenmerken voldeed, werd de loting goedgekeurd.

Hieronder een aantal grafieken waarin de samenstelling van de definitief gelote groep deelnemers per kenmerk wordt weergegeven:

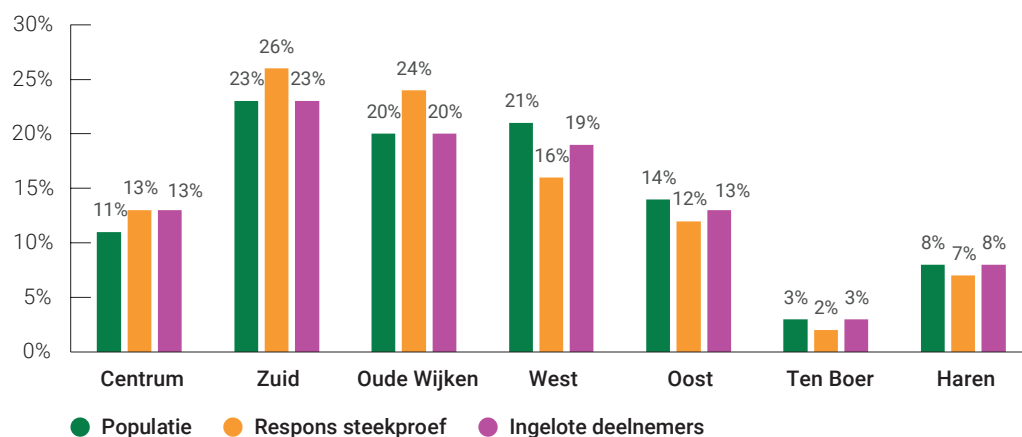
Figuur 1. Samenstelling definitief gelote deelnemersgroep lotingskenmerk leeftijd.

Opleidingsniveau

Figuur 2. Samenstelling definitief gelote deelnemersgroep lotingskenmerk opleidingsniveau.

Gebiedsdeel

Figuur 3. Samenstelling definitief gelote deelnemersgroep lotingskenmerk gebiedsdeel.

Samenstelling tijdens het proces

Voor de start van het burgerberaad zijn er vijf deelnemers afgevallen in verband met persoonlijke omstandigheden, drukte of ziekte. Het burgerberaad startte daardoor met 108 deelnemers. Gedurende de bijeenkomsten zelf zijn er vier deelnemers afgevallen door drukte met studie/werk of andere persoonlijke omstandigheden. Daarnaast heeft de organisatie vooraf bepaald dat deelnemers bij minimaal vier van de zes bijeenkomsten aanwezig moesten zijn. Wie meer bijeenkomsten miste, zou te veel van de inhoud missen om goed mee te kunnen doen. Daarom zijn er tussen de vijfde en zesde bijeenkomst nog acht deelnemers afgevallen doordat ze bij te veel bijeenkomsten afwezig zijn geweest. Hierdoor waren er bij de laatste bijeenkomst nog 92 actieve deelnemers over.

Daarnaast is de deelnemersgroep gedurende alle bijeenkomsten een goede afspiegeling gebleven van de hele gemeente Groningen op basis van de lotingskenmerken gender, leeftijd, opleidingsniveau en gebiedsdeel. Zie op de volgende pagina een aantal tabellen waarin de samenstelling van de deelnemersgroep per bijeenkomst en lotingskenmerk wordt weergegeven.

Tabel 1. Samenstelling deelnemersgroep gedurende de bijeenkomsten lotingskenmerk leeftijd.

Leeftijd	% Groningen	Verdeling ingeloot	Aanwezig B1	Aanwezig B2	Aanwezig B3	Aanwezig B4	Aanwezig B5	Aanwezig B6
16 - 25	27%	29%	26%	22%	23%	23%	20%	18%
26 - 44	32%	31%	32%	33%	32%	29%	30%	32%
45 - 64	23%	22%	25%	24%	23%	23%	28%	27%
65+	18%	18%	17%	21%	23%	25%	22%	23%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 2. Samenstelling deelnemersgroep gedurende de bijeenkomsten lotingskenmerk opleidingsniveau.

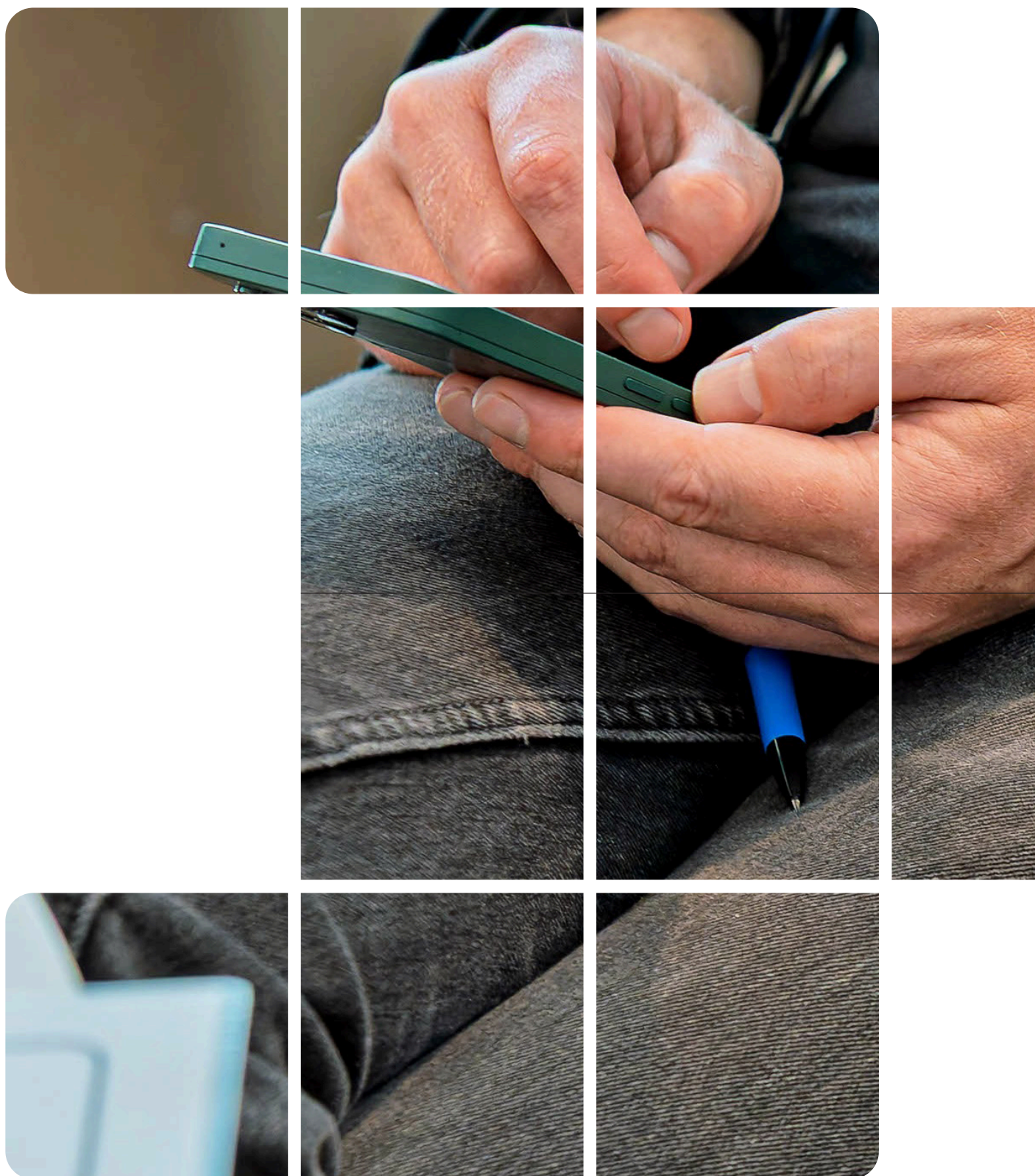
Opleiding	% Groningen	Verdeling ingeloot	Aanwezig B1	Aanwezig B2	Aanwezig B3	Aanwezig B4	Aanwezig B5	Aanwezig B6
Praktisch	16%	17%	14%	17%	14%	14%	16%	17%
Midden	40%	41%	42%	38%	38%	40%	41%	39%
Hoog	44%	42%	45%	44%	48%	45%	44%	44%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

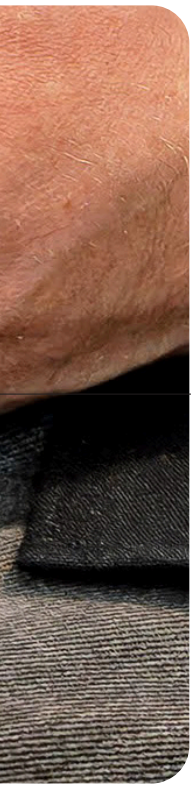
Tabel 3. Samenstelling deelnemersgroep gedurende de bijeenkomsten lotingskenmerk gebiedsdeel.

Gebieds-deel	% Groningen	Verdeling ingeloot	Aanwezig B1	Aanwezig B2	Aanwezig B3	Aanwezig B4	Aanwezig B5	Aanwezig B6
Centrum	11%	13%	16%	14%	15%	14%	14%	13%
Zuid	23%	23%	24%	23%	21%	21%	23%	20%
Oude Wijken	20%	20%	20%	20%	19%	21%	19%	21%
West	21%	19%	18%	17%	17%	14%	16%	18%
Oost	14%	13%	14%	15%	17%	17%	16%	17%
Ten Boer	3%	3%	3%	3%	5%	5%	5%	6%
Haren	8%	8%	6%	7%	6%	8%	8%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 4. Samenstelling deelnemersgroep gedurende de bijeenkomsten lotingskenmerk gender.

Gender	% Groningen	Verdeling ingeloot	Aanwezig B1	Aanwezig B2	Aanwezig B3	Aanwezig B4	Aanwezig B5	Aanwezig B6
Man	49%	47%	47%	45%	49%	49%	48%	45%
Vrouw	51%	51%	51%	51%	49%	49%	48%	52%
Anders	0%	2%	2%	3%	2%	1%	3%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

“

Communicatie

”

Deelnemerscommunicatie

Voorafgaand aan en gedurende het burgerberaad ontvingen de deelnemers op meerdere momenten informatie over de bijeenkomsten. Voor vragen of onduidelijkheden konden zij altijd terecht bij de organisatie.

Na de tweede loting nam de organisatie telefonisch contact op met alle gelote deelnemers om hun deelname te bevestigen en enkele praktische zaken te bespreken, zoals dieetwensen of andere behoeften die deelname konden vergemakkelijken. Een voorwaarde voor deelname was dat men bij ten minste vier van de zes bijeenkomsten aanwezig kon zijn. De bevestiging van deelname werd ook per e-mail verzonden.

Voorafgaand aan elke bijeenkomst ontvingen de deelnemers een e-mail met praktische informatie over de bijeenkomst. Na afloop volgde een terugkoppelingsmail met een verslag en de overige opbrengsten van die bijeenkomst.

Tussentijds konden deelnemers hun vragen of opmerkingen per e-mail richten aan burgerberaadafval@moventem.nl. Daarnaast was de organisatie op werkdagen telefonisch bereikbaar tussen 09.00 en 17.00 uur.

Voor de eerste bijeenkomst werd een besloten OneDrive-omgeving ingericht. Hierop werden alle presentaties, verslagen, opbrengsten en suggesties van deelnemers gedeeld. Deze digitale omgeving was uitsluitend toegankelijk voor deelnemers. De verslagen werden ook in het Engels vertaald, zodat deelnemers voor wie het Nederlands niet de eerste taal is, de informatie eenvoudig konden teruglezen.

Deelnemers die zonder afmelding een bijeenkomst hadden gemist, werden door de organisatie gebeld om te informeren of alles in orde was en of zij bij de volgende bijeenkomst weer aanwezig konden zijn.

Communicatie met Groningers

Het burgerberaad is van en voor onze inwoners. Dus willen we de inwoners goed meenemen in het gehele proces. De communicatie bestaat uit drie fasen, waarvan de eerste twee nu zijn afgerond.

1 Januari 2025

Bereiken en activeren van de 15.000 uitgekozen inwoners die een uitnodiging zouden ontvangen

Na alle uitgebreide voorbereiding in ambtelijke en bestuurlijke stappen, was in januari het moment dat met een grootschalige communicatiecampagne de werving van de deelnemers van start ging. Voordat bij 15.000 inwoners de enveloppen met persoonlijke uitnodiging op de mat zou vallen, startten we met een arsenaal aan communicatiemiddelen. We zetten daarbij vooral in op buitenreclame, posters en flyers in buurtcentra en bij verenigingen, (betaalde) sociale media posts, nieuwsbrieven, de Gezinsbode, straatwerving op weekmarkten en aandacht in de media.

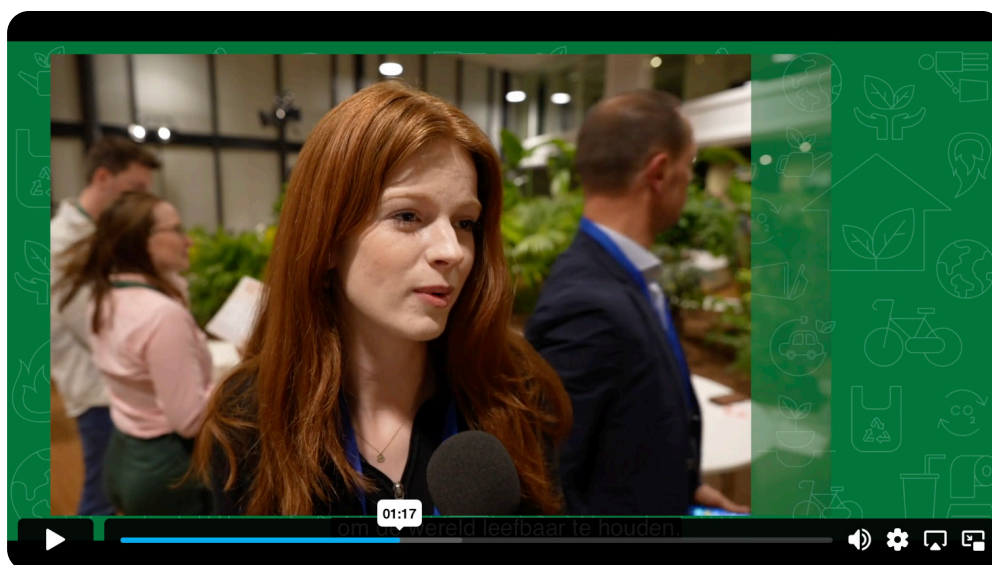
Om inwoners te informeren over het burgerberaad en hen te enthousiasmeren om deel te nemen, zijn we in maar liefst 11 verschillende wijken aanwezig geweest om met hen in gesprek te gaan. Specifiek om studenten te bereiken, stonden we voor de Universiteitsbibliotheek, en daarnaast waren we ook zichtbaar in wijken zoals Paddepoel, Selwerd en Hoogkerk. Plekken waar we juist in contact kwamen met inwoners die normaal gesproken minder snel deelnemen aan participatietrajecten van de overheid. Samen met uitgebreide informatievoorziening op onze website wilden we de ontvangers van de uitnodiging warm maken om de envelop snel te openen en zich aan te melden. Deze campagne duurde enkele weken, van vlak voor de verzending tot de deadline voor aanmelding. En met succes. Want er waren meer dan genoeg aanmeldingen om een goede afspiegeling van onze inwoners uit te nodigen als deelnemer.

Tijdens deze fase verschenen er in diverse lokale en regionale media ook regelmatig berichten over het burgerberaad.

2 Maart – juli 2025

Meenemen van alle inwoners over de voortgang van het burgerberaad

De volgende fase was die van het daadwerkelijke burgerberaad. Daarbij hebben we ons ingezet op regelmatige informatievoorziening over het proces en de voortgang van het beraad. Van elke bijeenkomst is een terugblik op video gemaakt waarbij deelnemers en gasten van het beraad aan het woord komen. Zo vertellen leden van het beraad of procesbegeleiders wat ze tijdens de bijeenkomst hebben gedaan, zonder vooruit te lopen op de inhoud. Gasten van het beraad vertellen welke informatie zij gedeeld hebben als inspiratie.

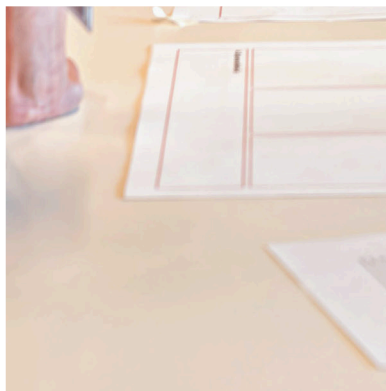
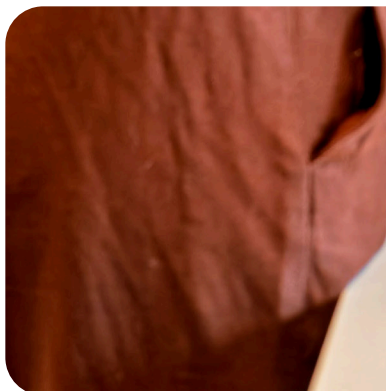
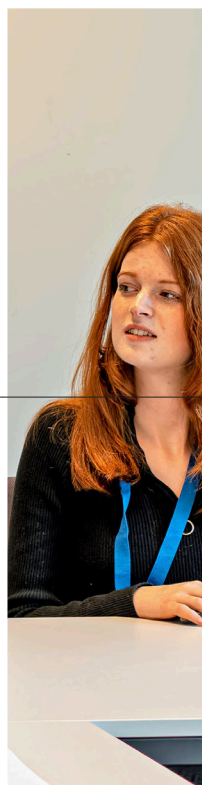
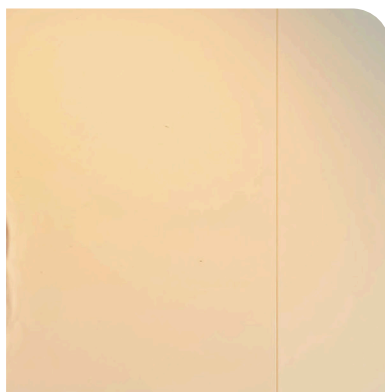

De video's zijn de belangrijkste dragers van informatie naar de rest van de gemeente en het bestuur. De video's zijn gedeeld op de website, sociale media en in de gemeentelijke nieuwsbrieven. Naast de video's per bijeenkomst is er ook een video gemaakt die terugblik op het gehele proces tot nu toe. Deze is tegelijk met dit eindrapport uitgekomen en gepubliceerd op diverse gemeentelijke kanalen.

3 Vanaf nu

Inwoners informeren over de uitkomsten van het burgerberaad en het vervolg

Met het aanbieden van dit eindrapport begint de volgende fase in de communicatie richting onze inwoners. Die zal in het teken staan van het vervolgproces. Wat doet de gemeente met het advies van het burgerberaad in het bestuurlijke proces? En daarna met de uitvoering van de aangenomen adviezen. De inwoners van Groningen en met name de leden van het burgerberaad verdienen het om te weten wat wij met hun inzet doen.

“

Gespreks- begeleiding en procesafspraken

”

Gespreksbegeleiding

Tijdens het burgerberaad zorgde een vaste groep gespreksbegeleiders ervoor dat alle deelnemers goed konden meedoen en er ruimte was voor uiteenlopende perspectieven. Zij begeleidden de gesprekken aan tafels, ondersteunden deelnemers bij de werkvormen en hielpen waar nodig bij het formuleren van duidelijke en leesbare adviezen. De gespreksbegeleiders hadden een neutrale rol en mengden zich niet inhoudelijk in het gesprek. Hun voornaamste taak was het creëren van een veilige en open setting, waarin alle stemmen gehoord konden worden.

Voor de gespreksbegeleiding is gekozen voor een diverse pool van begeleiders. De helft hiervan kwam uit het team van bureau EMMA, de andere helft uit de flexibele schil van gespreksbegeleiders van onderzoeks- en participatiebureau Moventem. Daarbij is bewust geprobeerd om ook gespreksbegeleiders uit de regio Groningen te werven, zodat er aansluiting was bij de lokale context en ervaringen van inwoners.

Afhankelijk van het programma en het aantal deelnemers werd per bijeenkomst bepaald hoeveel gespreksbegeleiders nodig waren. Enkele dagen voor elke bijeenkomst ontvingen zij een uitgebreide briefing over het programma en de werkvormen. Tijdens deze online sessies werd stap voor stap het draaiboek doorgenomen, met bijzondere aandacht voor hun rol in de verschillende onderdelen van het programma.

Voorafgaand aan de eerste bijeenkomst vond een uitgebreidere briefing plaats. Tijdens deze sessie werd uitleg gegeven over het doel en de opzet van het burgerberaad, de centrale vraag, de rol van de gemeente en het programma op hoofdlijnen. Ook werd de rol van gespreksbegeleider verder toegelicht. Na afloop ontvingen alle gespreksbegeleiders een informatiepakket met de belangrijkste documenten en instructies.

Procesafspraken

Een belangrijk uitgangspunt van het burgerberaad is dat deelnemers samen eigenaar zijn van het proces. Niet alleen geven zij advies over de inhoud van het vraagstuk, maar ook over de manier waarop ze met elkaar samenwerken. Tijdens de eerste bijeenkomst hebben de deelnemers daarom gezamenlijk procesafspraken opgesteld. Deze afspraken vormden het fundament voor een open, veilige en respectvolle werksfeer.

De voorgestelde samenwerkingsafspraken zijn plenair besproken en werden daarna in stemming gebracht. Met 100% van de stemmen zijn ze door het hele burgerberaad aangenomen. Tijdens alle volgende bijeenkomsten lagen de afspraken zichtbaar op tafel. Gespreksbegeleiders gebruikten ze actief als leidraad bij de gesprekken in kleinere groepen.

De procesafspraken die door het burgerberaad zijn vastgesteld:

- Iedere mening telt even zwaar.
- We luisteren naar elkaar en stellen het liefst open vragen.
- We respecteren de meningen en adviezen van anderen.
- We mogen communiceren over het hele burgerberaad, behalve over:
 - 1) de gesprekken die we onderling voeren
 - 2) onze voorlopige adviezen.
- Je mag iedereen vertellen over je ervaring bij de bijeenkomsten, maar respecteer de privacy van andere deelnemers.

Deze afspraken gaven richting aan het groepsproces en zorgden ervoor dat alle deelnemers zich gehoord en vrij voelden om hun stem te laten horen. Het feit dat het burgerberaad zélf eigenaar was van deze afspraken, droeg bij aan het gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid en zorgvuldigheid in het gesprek.

Stemprocedure

Naast procesafspraken, heeft de groep deelnemers ook zelf bepaald wanneer adviezen door het burgerberaad werden aangenomen. Tijdens de vijfde bijeenkomst boog een groep van elf deelnemers zich over de vraag: wanneer is een advies 'van het hele burgerberaad'? Deze groep heeft samen een voorstel geformuleerd voor de stemprocedure en de bijbehorende kiesdrempel.

Aan het einde van bijeenkomst 5 werd het voorstel voorgelegd aan alle deelnemers. Het voorstel luidde:

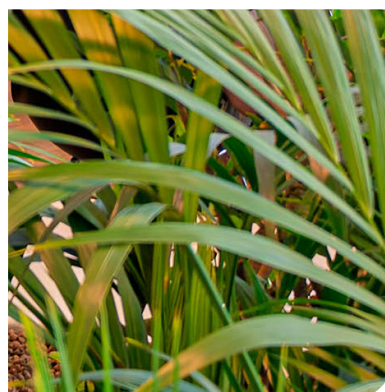
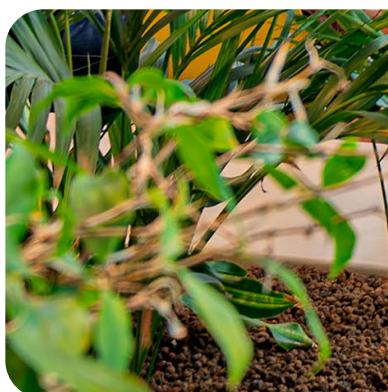
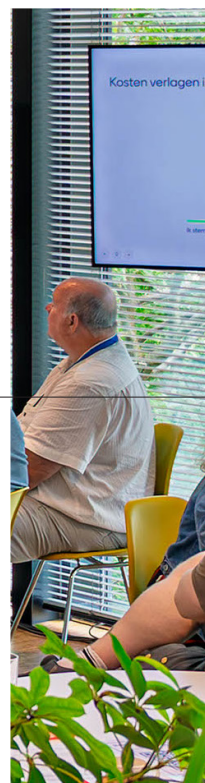
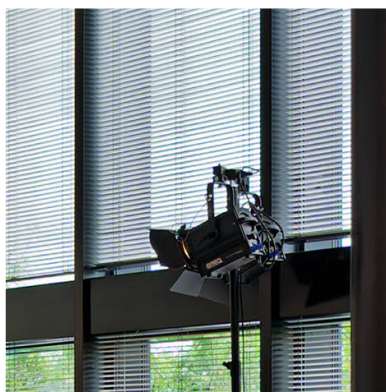
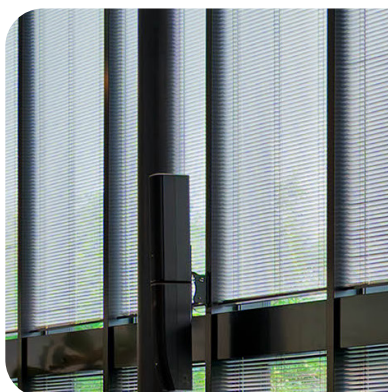
- Een advies is aangenomen als 66% van het totaal aantal uitgebrachte stemmen voor het advies stemt.
- Aangenomen adviezen komen met stempercentages in het eindrapport (op alfabetische volgorde).
- Afgewezen adviezen komen met stempercentages in de bijlage van het eindrapport (op alfabetische volgorde).
- Deelnemers stemmen anoniem en individueel via een digitaal apparaat.
- Nadat iedere deelnemer - die dat wilde - een stem heeft uitgebracht wordt de stemming op het advies live getoond. De organisatie geeft meteen aan of het advies is aangenomen of afgewezen.
- De opties voor de deelnemers bij het stemmen op een advies zijn (a) aannemen, (b) afwijzen of (c) geen stem uitbrengen.
- Als we zien dat meer dan 50% van de deelnemers niet heeft gestemd gaan we nog een keer stemmen op het advies.

Met behulp van rode en groene stemkaarten stemde het hele burgerberaad over dit voorstel. Het burgerberaad stemde unaniem vóór het voorstel. Daarmee werd de kiesdrempel vastgesteld op 66%.

Tussen bijeenkomst 5 en 6 kregen alle deelnemers de kans om digitaal feedback te geven op de conceptadviezen. Via een online formulier, ontwikkeld door bureau EMMA, konden zij aangeven of ze het in grote lijnen eens of oneens waren met elk advies. Daarnaast konden ze per advies inhoudelijke opmerkingen achterlaten. Deze peiling diende niet als definitieve stemming, maar hielp de deelnemers om tijdens bijeenkomst 6 hun concepten aan te scherpen.

Tijdens bijeenkomst 6 zijn alle adviezen afgerond en definitief gemaakt. Aansluitend is over elk advies afzonderlijk gestemd met behulp van Mentimeter. Elk advies dat de eerder afgesproken kiesdrempel haalde, werd aangenomen als officieel advies van het burgerberaad.

Uiteindelijk zijn er 30 definitieve adviezen geschreven. 25 daarvan zijn aangenomen met een meerderheid van 66% of hoger.

“

De bijeenkomsten

”

Bijeenkomst 1

Kennismaken met elkaar en het vraagstuk

Maandag 10 maart, 17:30 – 21:30 uur

Aantal aanwezige deelnemers: 96

Het Gronings burgerberaad ging van start met een warm welkom en een gezamenlijk buffet. Dagvoorzitter Robin Koster opende de avond en gaf uitleg over het burgerberaad, de centrale vraag en het proces. Deelnemers kregen te horen dat hun adviezen zwaar zullen meewegen in gemeentelijk beleid – tenzij er zwaarwegende redenen zijn om hiervan af te wijken.

Daarna leerden deelnemers elkaar kennen via gespreksopdrachten en een kennismakingsbingo. Ook onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen waren aanwezig. Zij gaven toelichting op hun deelname vanuit het Europese Speak-up project, dat onderzoek doet naar het functioneren van burgerberaden.

Wethouder Mirjam Wijnja presenteerde de ambitie van de gemeente om in 2030 afvalvrij te zijn en Manager Afval & Circulariteit Miriam Hall gaf namens de gemeente toelichting op het huidige afvalbeleid. Raadsleden Cecile Nieuwenhout en Andrea Poelstra spraken hun waardering uit voor het burgerberaad en hun enthousiasme over de aankomende adviezen.

Tijdens het tweede deel van de avond gingen deelnemers aan de slag met stellingen en groepsgesprekken. Zo ontstonden de eerste inzichten én een gedeeld gevoel van urgentie. De bijeenkomst werd afgesloten met uitleg over de vier fasen van het beraad en het vaststellen van gezamenlijke afspraken voor een veilige en respectvolle samenwerking. Tot slot keken deelnemers vooruit naar de excursies van bijeenkomst 2.

Bijeenkomst 2

Excursies en kennis opdoen in de praktijk

Vrijdag 28 maart, 11:00 – 17:00 uur

Aantal aanwezige deelnemers: 86

De tweede bijeenkomst stond in het teken van praktijkervaringen. Deelnemers brachten in kleine groepen bezoeken aan verschillende locaties die iets laten zien over afvalinzameling, afvalscheiding, hergebruik, circulariteit en participatie. Ze konden kiezen uit: de nascheidingsinstallatie voor huishoudelijk afval van Omrin (Heerenveen), het afvalbrengstation Woldjerspoor, de TextielHub, de BouwHub of wijkbedrijf het Groenhuis.

In zowel de ochtend als middag gingen groepjes op pad. Na afloop kwamen alle deelnemers weer samen op het Harm Buitenplein. Daar werd uitgewisseld wat men had gezien en geleerd. Zo ontstonden gesprekken over verschillende perspectieven op afval en duurzaamheid.

Tot slot brachten deelnemers hun stem uit op de experts die zij graag wilden spreken tijdens bijeenkomst 3. Dit gebeurde met stickers op posters. Deelnemers konden ook eigen suggesties aandragen.

Bijeenkomst

Experts en verdiepen op het onderwerp

Vrijdag 11 april, 14:00 – 19:00 uur

Aantal aanwezige deelnemers: 84

De derde bijeenkomst stond in het teken van verdieping. Tijdens een plenaire opening stelden de uitgenodigde experts zich voor (zie Tabel 5). Daarna volgden drie gespreksrondes waarin deelnemers met de experts in gesprek gingen over verschillende thema's rond afval.

De experts deelden hun kennis en ervaringen, en beantwoordden vragen van deelnemers. In kleine groepjes werden vervolgens onderwerpen geïnventariseerd waar deelnemers mogelijk een advies over wilden schrijven. Via de 2-4-8 werkvorm ontstond een gedeelde lijst van onderwerpen als basis voor bijeenkomst 4.

Aan het eind van de bijeenkomst blikten deelnemers vooruit op de volgende drie bijeenkomsten van het beraad. De presentaties van de experts werden gedeeld op het deelnemersplatform. Ook konden deelnemers achteraf – per mail – nog vragen stellen aan de aanwezige experts.

Tabel 5. Overzicht van de aanwezige experts.

Kees Keizer	Eigenaar MotivatieLab, Assistent Professor Rijksuniversiteit Groningen
Céline Heldring	Senior beleidsadviseur gemeente Amsterdam
Hilde Beugelink	Expert bij Zero Waste Nederland en SUPZero
Kars Ottens	Senior Milieusteward gemeente Groningen
Samuel Stollman	Gemeenteadviseur VANG bij de NVRD
Joël Kuijten	Vrijwilliger/mede-organisator Repaircafé in Groningen
Addie Weenk	Adviseur afval/circulaire economie ministerie van Infrastructuur & Waterstaat
Eike van der Weele	Beleidsmedewerker (zwerf)afvalpreventie gemeente Groningen
Ronald Rooijackers	Strategisch communicatieadviseur gemeente Groningen
Daan Weddepohl	Oprichter deelwebsite Peerby.com
Frits Alma	Directeur, eigenaar & bestuurder PLUS supermarkt Ten Boer

Bijeenkomst 4

Van ideeën naar conceptadviezen

Maandag 19 mei, 17:30 – 21:30 uur

Aantal aanwezige deelnemers: 77

In deze bijeenkomst gingen deelnemers aan de slag met het schrijven van de eerste conceptadviezen. Na het gezamenlijke diner gaf dagvoorzitter Robin uitleg over het programma. Deelnemers kozen eerst een onderwerp (zoals geformuleerd tijdens bijeenkomst 3) om mee aan de slag te gaan – van afvalscheiding tot gedragsverandering, delen en repareren. In groepjes werd gewerkt aan de eerste conceptadviezen.

Elk groepje begon met een belangen oefening waarin deelnemers hun prioriteiten bespraken. Daarna werd in kleine groepjes geschreven, begeleidt door gespreksbegeleiders die hielpen met de structuur en inhoud. Deelnemers werkten de conceptadviezen uit door middel van een adviesformulier.

De bijeenkomst eindigde met een gezamenlijke afsluiting. Voorzitter Robin vertelde dat tussen bijeenkomst 4 en 5 een groep ambtenaren van de gemeente alle conceptadviezen gaat lezen en hier feedback op geven op basis van de vier randvoorwaarden: zijn de conceptadviezen effectief, uitvoerbaar, betaalbaar en vallen ze binnen de bestaande wet- en regelgeving.

Bijeenkomst **5**

Van conceptadviezen naar (bijna) definitieve adviezen

Zaterdag 21 juni, 10:00 – 16:00 uur

Aantal aanwezige deelnemers: 64

De vijfde bijeenkomst begon met uitleg over de afrondingsfase van het burgerberaad. Dagvoorzitter Robin vertelde dat er wordt toegewerkt naar een eindrapport, waarin alle opbrengsten van het burgerberaad worden opgenomen. Daarnaast kondigde Robin aan dat het burgerberaad nog moet besluiten over de stemprocedure.

Zowel in de ochtend als de middag werkten groepjes deelnemers aan het aanscherpen van conceptadviezen. Deelnemers kozen zelf aan welk advies zij wilden werken. Gemeenteambtenaren waren aanwezig om vragen te beantwoorden over de eerder gegeven ambtelijke feedback. Gespreksbegeleiders hielpen bij het signaleren van overlap in adviezen, en het verbeteren van structuur en inhoud. In de middag presenteerde deelnemers hun verbeterde adviezen aan elkaar voor feedback.

Een groep van 11 deelnemers besprak na de lunch de stemprocedure voor de laatste bijeenkomst. Deze werd later aan het gehele burgerberaad gepresenteerd en unaniem aangenomen. Er werd gekozen voor een stemming per advies met 66%-meerderheid als kiesdrempel, waarbij over elk advies afzonderlijk en anoniem wordt gestemd.

De bijeenkomst werd afgesloten met praktische informatie over de laatste fase van het burgerberaad. Deelnemers konden tussen bijeenkomst 5 en 6 via een vragenlijst peilend stemmen en een laatste keer feedback geven op alle conceptadviezen.

Bijeenkomst **6**

Definitieve set adviezen van het Gronings burgerberaad over afval

Zaterdag 5 juli, 10:00 – 16:00 uur

Aantal aanwezige deelnemers: 71

De zesde bijeenkomst begon met een terugblik op het hele proces, gevolgd door een toelichting op het programma en de opbouw van het eindrapport. Deelnemers werkten vervolgens in groepjes aan het aanscherpen van het eerste deel van de adviezen op basis van de feedback van de mede-deelnemers. Daarna werd er op dit eerste deel gestemd. In de middag volgde hetzelfde programma maar dan voor deel 2 van de adviezen. Er werd ook door een groep van vijf deelnemers gewerkt aan het voorwoord van het eindrapport.

In totaal werden er 25 adviezen aangenomen tijdens de laatste bijeenkomst. Vijf adviezen haalden de vereiste meerderheid niet en zijn als afgewezen adviezen opgenomen in Bijlage 1 van dit rapport.

De bijeenkomst werd feestelijk afgesloten met een toast op de samenwerking en de resultaten. Tot slot werd vooruitgeblikt op het vervolg: het eindrapport wordt op 1 oktober officieel aangeboden aan de gemeenteraad, en een monitorgroep bestaande uit deelnemers van het burgerberaad zal toezien op de opvolging van de adviezen.

Bijlage 1

Afgewezen adviezen

Afvalcompetitie

Stemverdeling: 26% voor, 74% tegen

- **Wat zien we?**

Gebrek aan bewustzijn van de inwoners van Groningen over de hoeveelheid afval die wordt weggegooid.

- **Wat willen we bereiken?**

Gezamenlijke bewustwording en een wij-gevoel in wijken, competitie.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

- Competitie tussen de wijken in Groningen;
- Centraal informatiepunt: afval-app;
- Andere media (lokale krant, RTV) inzetten;
- Door je eigen afvalstroom ook duidelijker te maken voor jou als inwoner.

- **Dus ons advies is:**

Organiseer een competitie tussen de wijken in Groningen om te kijken of er zo min mogelijk afval kan worden verzameld.

Het meest belastende zwerfafval verminderen

Stemverdeling: 65% voor, 35% tegen

- **Wat zien we?**

We zien veel peuken, plastic en kauwgom op straat. Dit type zwerfafval is extreem belastend voor de natuur en veroorzaakt veel irritatie.

- **Wat willen we bereiken?**

Minder van dit soort zwerfafval. Meer bewustzijn bij mensen.
Ook over het feit dat deze producten gerecycled worden.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

De combinatie van voorkomen en een efficiënte aanpak. Geven van voorlichtingen.
Maak gebruik van de kennis van mensen van Omrin en van de stille krachten.
Plaats meer asbaktegels.

- **Dus ons advies is:**

- Breid de handhaving van zwerfafval uit;
- Plaats meer asbakken/asbaktegels;
- Voorlichting geven.

Inzicht in hoeveelheid eigen afval

Stemverdeling: 59% voor, 41% tegen

- **Wat zien we?**

Inwoners Groningen zijn zich niet bewust over de eigen hoeveelheid restafval en hoe relatief dit is ten opzichte van andere wijken. Inwoners missen een prikkel om iets te doen.

- **Wat willen we bereiken?**

Bewustwording over hoeveelheden restafval binnen de gemeente, daarom minder restafval produceren.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

- Centrale, geanonimiseerde informatie op een app zodat je inzicht hebt in wat het 'normale' verbruik is voor een vergelijkbare gezinssituatie. Dit wordt ook vermeld op de sticker op de afvalcontainer. Daarbij komt er een jaarinzage over de hoeveelheid aanbiedingen;
- Promotie app middels sociale media, denkend aan Facebook, TikTok en Instagram.

- **Dus ons advies is:**

Geef inzicht aan inwoners in de eigen hoeveelheid restafval, en laat zien hoe die zich verhoudt tot vergelijkbare gezinssituaties. Op die manier vermindert de hoeveelheid restafval: mensen veranderen hun gedrag als ze zien dat anderen minder afval produceren.

Kosten verlagen in de grofvuilketen

Stemverdeling: 58% voor, 42% tegen

- **Wat zien we?**

Mensen willen na het opruimen, verhuizen of klussen direct van hun afval af.

- Geen mogelijkheid om zelf te brengen;
- Te duur om te laten ophalen;
- Gevolg: afvaldumping.

- **Wat willen we bereiken?**

Vermindering van wild storten van grofvuil en andere afvalstromen (KGA, hout, elektra, metaal, puin, vlakglas).

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Door tijdens verhuisperiodes een verruiming van het aantal gratis stortbeurten toe te staan.

- **Dus ons advies is:**

Bij verhuizing kan - na aanvraag en check - het aantal stortbeurten worden aangepast.

Zoek het uit! Financiële gevolgen van 'belonen naar gebruik': onderzoeken

52%
TEGEN

48%
VOOR

Stemverdeling: 48% voor, 52% tegen

- **Wat zien we?**

We zien te veel restafval per persoon en we zien dat de inwoners denken dat de hoeveelheid restafval geen invloed heeft op de hoogte van de afvalstoffenheffing.

We zien dat inwoners zich zorgen maken over een systeem als Diftar (afval betalen naar gebruik), omdat ze verwachten dat de afvalstoffenheffing dan juist hoger gaat worden. En dat dat bepaalde groepen onevenredig hard raakt.

We zien dat de gemeente Groningen veronderstelt dat de invoering van Diftar niet zal bijdragen aan de vermindering van de hoeveelheid restafval, terwijl wij hier weinig onderbouwing voor zien.

- **Wat willen we bereiken?**

We willen minder restafval per inwoner en dat mensen bewuster worden van de kosten en de gevolgen van restafval en deze kosten zelf meer gaan dragen.

- **Hoe willen we dat bereiken?**

Om restafval te verminderen, moeten de (financiële) gevolgen daarvan meer bij de burgers worden gelegd. Daarom rijst de vraag hoe 'belonen naar gebruik' kan bijdragen aan minder restafval. Het is onbekend wat het resultaat hiervan voor Groningen zal zijn. Ook zijn de mogelijke (positieve en/of negatieve) neveneffecten (bijvoorbeeld illegale stortingen) en mogelijke oplossingen daarvoor onvoldoende bekend/onderzocht. Ons advies is om hiernaar onderzoek te doen en afhankelijk van de resultaten daarvan financiële prikkels – positief en negatief – te heroverwegen.

De gemeente wordt geadviseerd om onderzoek te doen naar (i) de positieve gevolgen van 'belonen naar gebruik' (rekening houdend met de demografische omstandigheden) en in hoeverre dat kan bijdrage aan minder restafval en (ii) de aanwezigheid van (positieve en negatieve) neveneffecten (bijvoorbeeld illegale stortingen) van 'belonen naar gebruik' en mogelijke oplossingen daarvoor. Afhankelijk van de resultaten daarvan zou de gemeente financiële prikkels (positief en/of negatief) kunnen heroverwegen.

- **Dus ons advies is:**

Dat de gemeente gaat onderbouwen waarom zij wel of niet 'afval betalen naar gebruik' gaan invoeren.

